

Doelloos toeval

Jelle Reumer

Het was een prachtige uitzending, eindelijk weer eens echte televisie: het gesprek bij Andries Knevel in Het Elfde Uur tussen aartsbisschop Wim Eijk en SP-coryfee Jan Marijnissen. (Voor wie het niet heeft gezien: hij/zij surfe naar de website uitzendinggemist.nl en zoek onder 'H', klikke dan door naar Het Elfde Uur, en vervolgens naar de uitzending van 29 september 2009.) Wat was hier aan de hand? De bisschop had in een overmoedige bui geroepen dat hij het bestaan van God kon bewijzen. Jan Marijnissen (een van zijn geloof gevallen ex-misdienaar) geloofde daar niets van en nodigde de prelaat uit om dat maar eens waar te maken. Knevel vond het wel een uitdaging om dat debat voor te zitten en, het moet gezegd, dat deed hij bewonderenswaardig neutraal.

Ik wil me hier niet verliezen in de waarde van de wetenschappelijke argumenten voor of tegen het godsbestaan - want die argumenten zijn er niet. Je kunt net zo min bewijzen dat Hij bestaat dan dat je kunt aantonen dat Hij niet bestaat. Het bestaan van de schepper is een kwestie van geloof, en dat onttrekt zich volledig aan (natuur)wetenschappelijke proefondervindelijkheid. Dat kun je betreuren of niet, het is niet anders, maar omdat de bisschop dat niet in de smiezen had, leverde het werkelijk vermakelijke televisie op. Meerdere keren daagde Marijnissen Eijk uit om zijn bewijs op tafel te leggen. De bisschop liep zich dan klem in het kosmologisch gods-bewijs van Thomas van Aquino, uit de dertiende eeuw. Dat bewijs stelt - kort gezegd - dat de chemische en fysische samenstelling van de kosmos, de temperatuur, de atomen, de juiste hoeveelheid zuurstof, koolstof, enzovoort, allemaal zó fijnzinnig zijn afgestemd op onze aanwezigheid op aarde dat dat geen toeval kan zijn en daarom wel zo móét zijn gemaakt door de schepper - wiens existentie daarmee vaststaat, *Quod Erat Demonstrandum*.

Marijnissen bracht daar tegenin dat Hij dan wel erg verkwistend bezig was. Met een schepping die bestaat uit miljarden sterrenstelsels van elk miljoenen lichtjaren omvang, met ettelijke miljarden hemellichamen in een werkelijk eindeloze oneindigheid aan ruimte en tijd, en dat allemaal om op één klein planeetje mensen te laten rondlopen? Zo kabbelde de uiterst vriendelijke discussie tussen de beide heren voort, tot Marijnissen aan het einde van de uitzending een amoniet uit zijn zak tevoorschijn diepte. 'Kijk', sprak hij, 'dit is het verhaal, dit is de wetenschap'.

Wat mij zelf trof is die notie van doelgerichtheid, die bij de bisschop en bij miljoenen andere mensen in het achterhoofd zeurt. De idee dat alles er is met een doel. Dat ooit hemel en aarde zijn ontstaan opdát er mensen zouden zijn. Dat alles op een of andere manier voorbeschikt is, tot en met de ellende en het lijden. Het komt mij toch voor dat alles eerder doelloos en toevallig is. Ik vergelijk dat graag met de

manier waarop wij elkaar ontmoeten, of hoe we aan een baan zijn gekomen.

U kent die verhalen allemaal. U bent uw partner ooit tegengekomen op een feest waar u helemaal niet heen wilde, maar toch ging omdat een goede vriend er heen ging en hij nogal aandrong omdat hij geen auto had en u wel, en u hem wel even kon brengen, en u toen aan de praat raakte met ..., die eigenlijk op dat moment een week in Verwegistan had zullen zijn maar dat ging niet door omdat de reis op het laatste moment was gecancelled door het reisbureau omdat de groep te klein bleek. Zulke verhalen hebben we allemaal: 'als dat niet, dan ...'. Uw eigen bestaan is het gevolg van het feit dat uw ouders elkaar ooit toevallig voor het eerst zagen, ergens, zonder vooropgezet plan. En hun bestaan is ook het gevolg van toeval. En zo voort, *ad infinitum*. Ergens in de derde eeuw na Christus liepen twee jongeren elkaar tegen het lijf op een jaarmarkt in Colonia Agrippina, en als dat toen niet was gebeurd, had u nu niet deze column zitten lezen. Het bestaan is een aaneenschakeling van ongestuurde en onstuurbare toevalligheden. Dat kunnen kleine dingetjes zijn (een gemiste trein), of grote (de aardtscheerder die 65 miljoen jaar geleden niet langs de aarde scheerde maar er vol op klapte, waardoor de zoogdieren de kans kregen zich te ontwikkelen). Denk ook eens aan de bekende verhalen van mensen die niet in het gecrashte vliegtuig zaten omdat hun taxi in een file klem zat en ze daardoor de vlucht misten. Zulke *lucky bastards* kunnen twee dingen zeggen: (1) ieuw, wat een geluk! of (2) Allah/God heeft mij beschermd. Kiest u maar. De Barmhartige was in elk geval niet op de hand van de mensen die de vlucht niet hadden gemist.

Een laatste voorbeeld. Op een roltrap in Frankfurt is een dame om het leven gekomen. Om precies te zijn op het *Hauptbahnhof*. De betreffende dame was bekapt met bagage, stapte op de roltrap en verloor daarbij haar evenwicht. Ze struikelde, viel, kwam op de rollende treden terecht en haar kleding geraakte daarbij tussen twee treden bekneld waardoor ze niet meer kon opstaan. Eenmaal bovengekomen bleef het kledingstuk met de treden meegaan en werd zo in het mechaniek getrokken. De arme dame werd ter plekke gewurgd en overleefde dat uiteraard niet. Een zinloze dood, waarop het kort-maar-krachtige spreekwoord *shit happens* geheel van toepassing is. Stel nu dat ze met de lift was gegaan (of was die misschien *kaputt*, en zouden we daar dan ook een sturende kracht achter moeten zien?).

Conclusie. Het leven is volledig doelloos. Lees goed: HET leven, niet ONS leven. Dat is vol van doelen, ambities, taakstellingen. Maar die brengen we zelf aan en die komen niet van elders aangewaaid. We willen lief zijn, liefgevonden worden, bergen verzetten en rivieren verleggen. Fijne feestdagen. ◀